

Персики для месьє кюре. Книга 3

Отримавши листа від померлої подруги, Віана знову збирається в подорож. Цього разу жінка повертається в невеличке французьке поселення, де колись відкрила свою першу цукерню. Там на Віану чекають неабиякі зміни. По інший бік річки оселилися марокканські мусульмани, і тепер на вулицях можна зустріти жінок у паранджі та вдихнути запахи різноманітних спецій. Навпроти церкви стоїть мечеть, а в приміщенні колишньої цукерні розташовувалася мусульманська школа, яка нещодавно згоріла. У підпалі звинувачують місцевого священника - ворога Віани, який колись змусив її покинути це місце. Однак чоловік клянеться, що не винен і просить по допомогу.

Перед Віаною стоять непрості завдання - знайти справжнього злочинця і примирити представників двох вір, аби в місті знову запанували спокій та щастя. Тож чи зможе Віана причарувати місцевих вишуканими десертами, якщо саме зараз у мусульман священний Рамадан?

ПЕРСИКИ ДЛЯ МЕСЬЕ КЮРЕ

Джоан Гарріс



Найголовніше
сховано
всередині

КСД

ПЕРСИКИ
ДЛЯ МЕСЬЕ КЮРЕ

Joanne Harris

PEACHES FOR
MONSIEUR LE CURÉ

A Novel

Джоан Гарріс

ПЕРСИКИ
ДЛЯ МЕСЬЄ КЮРЕ

Роман

ХАРКІВ
2023 **КСД**



Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2023

ISBN 978-617-15-0339-7 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Перекладено за виданням: Harris J. Peaches for Monsieur le Curé : A Novel / Joanne Harris. — London : Doubleday, 2012. — 464 p.

Переклад з англійської *Наталії Димань*

Гарріс Дж.

Г20 Персики для месьє кюре : роман / Джоан Гарріс ; переклад з англ. Н. Димань. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. — 512 с.

ISBN 978-617-15-0186-7

ISBN 978-0-3856-1921-9 (англ.)

Отримавши листа від померлої подруги, Віана знову збирається в подорож. Цього разу жінка повертається в невеличке французьке поселення, де колись відкрила свою першу шоколадну крамничку. Там Віану зустрічають неабиякі зміни. По інший бік річки оселилися марокканські мусульмани, і тепер на вулицях можна побачити жінок у паранджі та вдихнути запахи різноманітних спецій. Навпроти церкви стоїть мечеть, а в приміщенні, де була шоколадна крамничка, розташовувалася мусульманська школа, яка нещодавно згоріла. У підпалі звинувачують місцевого священника — ворога Віани, який колись змусив її покинути це місце. Однак чоловік присягається, що не винен і просить про допомогу. Перед Віаною стоять непрості завдання — знайти справжнього злочинця і примирити представників двох вір, аби в місті знову запанували спокій та щастя. Тож чи зможе Віана причарувати місцевих вишуканими десертами, якщо саме зараз у мусульман священний Рамадан?

УДК 821.111

© Frogspawn Ltd, 2012

© Depositphotos.com / a-lesa-lesa, belchonok, igorr1, jacquimartin, обкладинка, 2023

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2023

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2023

Розділ перший

Якось одна жінка мені сказала, що лиш у Франції чверть мільйона листів щороку доставляють тим, хто вже помер.

Однак вона не згадала, що іноді від небіжчиків надходить відповідь.

Розділ другий

Вівторок, 10 серпня

Цей лист приніс вітер Рамадану. Я, звісно, тоді ще цього не знала. Париж у серпні стає вітряним виром із пилу, неначе крихітні дервіші гасають і метушаться узбіччями, лишаючи на обличчі й повіках маленькі іскристі піщинки, а сонце, оте сліпе білясте око, смалить так, що у всіх зникає апетит. У цей час місто майже вимирає, за винятком туристів і таких невдах, як ми, що не можуть дозволити собі поїхати у відпустку; від річки смердить, тіні ніде немає, тож ти готовий на все, аби лише погуляти босоніж десь у полі або посидіти під деревом у лісі.

Звичайно ж, Ру добре знає, як воно бува. Ру взагалі не створений для життя в місті. Коли Розетта знуджена, вона чинить всілякі капості; я ж роблю цукерки, котрі ніхто не купує, а Анук зазвичай годинами сидить в інтернет-кафе на вулиці Миру, спілкуючись зі своїми друзями у фейсбуці, або підіймається вгору до цвинтаря Монмартр, аби поспостерігати за безпритульними котами, що снують поміж оселями спочилих, коли сонце, мов гільйотина, опускається крізь пасма тіні донизу.

Анук уже п'ятнадцять. І куди тікає час? Він випаровується, немов парфуми у флаконі, — хай як би щільно був закоркованим, а коли береш його, то бачиш на дні лише рештки духмяної рідини, хоча не так давно її там було багато.

Як ти, моя маленька Анук? Що коїться у твоєму дивному маленькому світі? Ти щаслива чи тебе щось бентежить? Чи, може, ти всім задоволена? Скільки ще днів нам відведено до моменту, коли ти назавжди полишиш мою орбіту, відлетівши у відкритий космос, як супутник-блукалець, та зникнувши серед зірок?

Такий потік думок не новий. Страх тінню слідував за мною відтоді, як народилась Анук, та цього літа він розрісся, випустивши жаский цвіт на цій спеці. Можливо, причиною стали дві мої матері — та, котру я втратила, і та, котру віднайшла чотири роки тому. А може, це через спогади про Зозі де л'Альба, викрадачку сердець, яка ледь не обвела мене круг пальця та показала, яким крихким може бути наше життя, як

легко картковий будиночок може завалитися від найменшого подиху вітру.

П'ятнадцять років. *П'ятнадцять*. У її віці я вже об'їздила весь світ. Моя мати поступово вмирала. *Домом* для мене було будь-яке місце, де ми залишалися на ніч. На той час я ще не зустріла справжнього друга. А кохання скидалося на смолоскипи, що горять на терасах кафе вночі; джерело швидкоплинного тепла; дотик; обличчя, що ледь-ледь проглядається у світлі вогню.

Анук, сподіваюся, буде іншою. Навіть зараз вона дуже вродлива, хоча зовсім цього не усвідомлює. Прийде час, і вона закохається. І що ж тоді буде з нами? Однак, я кажу собі, що в нас поки є час. Наразі єдиний хлопець у її житті — це друг Жан-Лу Рембо, з яким вона зазвичай нерозлучна, проте цього місяця йому довелося лягти в лікарню для чергової операції. Жан-Лу народився з вадою серця; Анук не любить говорити про це, та я можу зрозуміти її страх. Він дуже схожий на мій власний: неначе тінь, що все поглинає; відчуття плинності всього суцього.

Вона досі іноді згадує про Ланскне. Незважаючи на те що почувається доволі щасливою в Парижі, це місто здається їй радше тимчасовою зупинкою на досі не звіданому шляху, ніж домом, куди вона завжди повертатиметься. Звісно, наш плавучий будинок важко назвати домом — йому бракує переконливості бетону та каменю. А Анук із дивною ностальгією, властивою молодим людям, у рожевих барвах згадує нашу маленьку *chocolaterie*¹ навпроти церкви зі смугастою маркізою і намальованою вручну вивіскою. І в її очах проглядається сум, коли вона говорить про друзів, які там залишились; про Жанно Дру та Люка Клермона, про вулиці, де ніхто не боїться ходити вночі, і про вхідні двері, які ніколи не замикаються...

Мені не варто так хвилюватися, знаю. Моя маленька Анук децю потайна, але, на відміну від багатьох своїх друзів, їй подобається товариство матері. У нас усе гаразд. У нас ще добрі часи. Буває, ми залишаємось тільки вдвох, вмостившись у ліжку, з Пантуфлем, який ряботить туманною плямою в кутику мого ока, та екраном портативного телевізора, що мерехтить містичними о`бразами на тлі затемнених вікон, а Розетта тим часом сидить на палубі з Ру, ловлячи зірки в тихій Сені.

Ру захопився батьківством. Я навіть не очікувала цього. Але Розетта — їй зараз вісім, і вона точна його копія, — здається, зуміла розкрити в Ру щось таке, чого ні Анук, ні я не могли знати. Справді, іноді я думаю, що вона більше належить Ру, ніж комусь іншому; у них є таємна мова — вигуків, гудків та свистків, — якою вони можуть спілкуватися годинами і яку ніхто інший не розуміє, навіть я.

Поза тим моя Розетта досі ні з ким не розмовляє, віддаючи перевагу мові жестів, яку вона освоїла ще зовсім маленькою і якою чудово володіє. Розетта любить малювання та математику; розв'язання sudoku на задній сторінці *Le Monde* займає у неї всього кілька хвилин, і вона може подумки додавати великі числа, навіть не записуючи їх на папері. Ми було спробували віддати її до школи, однак це взагалі не спрацювало. Тутешні школи надто великі й не пропонують особистого підходу для кожної дитини, тож навряд чи там би впоралися з таким особливим випадком, як Розетта. Саме тому Ру навчає її сам, і хоч його освітня програма дещо незвична, адже основний акцент він робить на мистецтві, вивченні пташиних голосів та іграх з числами, — це, здається, робить Розетту щасливою. У неї, звісно, немає друзів, окрім Бама, й іноді я ловлю її сповнений цікавості й дивної туги погляд на дітей, які повз нас ідуть до школи. Але в цілому Париж ставиться до нас добре, незважаючи на всю свою байдужість, та інколи, особливо в такі дні, як цей, подібно до Анук та Розетти, я все ж ловлю себе на думці, що мені хочеться чогось більшого. Більшого, ніж човен на річці, від якої смердить; більшого, ніж місто, радше схоже на казан затхлого повітря; більшого, ніж цей ліс з веж і шпилів; більшого, ніж наш крихітний камбуз, де я роблю свої шоколадні цукерки.

Більшого. І знову слово. Яке ж воно оманливе. Ніби пожирач життя, котрому завжди мало; ніби та соломинка, що зламала спину верблюдові, вимагаючи — а чого, власне, саме?

Я вельми задоволена своїм життям. Я щаслива з чоловіком, якого люблю. А ще маю двох чудових доньок та роботу, якою мені й було призначено займатися. Вона не дозволяє жити на широку ногу, однак допомагає платити за причал, та й Ру радо береться за будь-які будівельні та теслярські роботи, щоб утримати нас чотирьох на плаву. Крім того, всі мої друзі з Монмартру завжди поруч: Аліса та Ніко, мадам Люзрон, Лоран з маленького кафе, художники Жан-Луї та

Пополь. Зі мною поряд навіть моя мати, котру, як я гадала, втратила стільки років тому...

Чого ж іще хотіти?

Це почалося днями на камбузі. Я саме займалася трюфелями. У таку спеку безпечно робити лише їх: будь-які інші вироби ризикують зіпсуватися або від довгого зберігання в холодильнику, або ж від спеки, що пронизує буквально все. Для приготування трюфелів треба лише розігріти шоколадну глазур на плиті, злегка потопити її, додати спеції, ваніль і кардамон та дочекатися правильного моменту, перетворюючи простий кулінарний процес на акт домашньої магії.

То чого ще я могла бажати? Хіба що свіжого подиху вітру; легенького вітерцю, не більшого за поцілунок у потилицю, де моє волосся, зібране в неохайний вузол, уже починало пахнути літнім потом...

Лишень трохи свіжого вітру. А що? Хіба б він нашкодив?

І ось я закликала вітер. Трохи теплого грайливого вітру, який змушує котів вередувати та жене хмари небом.

V'là l'bon vent, v'là l'joli vent,

V'là l'bon vent, ma mie m'appelle...²

Я попросила лише дещицю — легенького подиху вітру, від якого з'являється ледь помітний блиск, ніби усмішка в повітрі, що приносить із собою далекий аромат пилку, спецій та пряників. Єдине, чого справді хотіла, — це зчесати всі хмари з літнього неба та відчути аромати інших місць у нашому далекому куточку світу.

V'là l'bon vent, v'là l'joli vent...

В одну мить на Лівому березі, неначе метелики, запурхали обгортки від солодоців, і грайливий вітерець смикнув за спідницю жінку, що якраз перетинала міст Мистецтв, мусульманку із затуленим *нікабом* обличчям, яких сьогодні було так багато в Парижі. Із-під її довгої чорної вуалі я на мить вгледіла інші кольори, і мені здалося, що бачу мерехтіння в пекучому повітрі, а тіні дерев, які сколихнув вітер, формували химерні абстрактні візерунки на запорошеній воді...

V'là l'bon vent, v'là l'joli vent...

Жінка глянула на мене з мосту. Я не бачила її обличчя; лише очі, густо підведені чорним, виднілися з-під *нікабу*. На мить здалося, що вона дивиться прямо на мене, тож я запитала себе, чи могли б ми бути знайомі. Я підняла руку й помахала їй. Між нами була Сена та аромат шоколаду, що долинав з відчиненого вікна камбуза.

Спробуй мене. Скуштуй. Я вже подумала, що жінка збирається помахати у відповідь. Однак її темні очі опустилися, й вона відвернулася, продовживши крокувати через міст. Безлика жінка в чорному одязі рушила назустріч вітру, принесеному Рамаданом.

Розділ третій

П'ятниця, 13 серпня

Листи від небіжчиків приходять не так уже й часто. Це був лист із Ланскне-су-Танн, радше навіть *лист у листі*. Його доставили на нашу абонентську скриньку (звісно, плавучі будинки не отримують пошти), тож Ру забрав його дорогою по хліб, по який ходив щодня.

— Звичайний лист, — сказав він і знизав плечима. — Найімовірніше, нічого особливого.

Але той вітер дув цілий день та всю ніч, і ми ніколи йому не довіряли. Сьогодні він був поривистим і мінливим, викарбовуючи поверхню Сени дрібними нервовими брижами, схожими на коми. Розетта трохи вередувала, вправлялася в стрибках уздовж набережної та гралася з Бамом біля води. Бам — невидимий друг Розетти, хоча не завжди невидимий. Принаймні для нас. Ба навіть наші клієнти часом бачать його, особливо в такі дні, як цей. Буває, він спостерігає за нами з мосту або висить на дереві, вчепившись хвостом. Розетта, звісно, бачить його *весь* час — але ж Розетта інакша.

— Це просто лист, — повторив Ру. — Чому б вам не розпечатати його й не подивитися, що там усередині?

Я завершувала готувати останні трюфелі перед тим, як пакувати їх у коробки. Досить важко підтримувати правильну температуру шоколаду, але на човні, де так мало місця, найкраще дотримуватися найпростіших правил. Трюфелі вельми нескладні в приготуванні, а какао-порошок, яким вони присипані, запобігає таненню шоколаду. Готові вироби я зберігаю під прилавком, поряд із лотками зі старими іржавими інструментами — гайковими ключами, викрутками й гвинтами; це має настільки реалістичний вигляд, що можна запрягнутися: вони справжні, а не виготовлені з шоколаду.

— Минуло вісім років відтоді, як ми залишили Ланскне, — сказала я, розкачуючи трюфель долонею. — Та й від кого це? Я не впізнаю почерку.

Ру відкрив конверт. Він завжди йде найпростішим шляхом, завжди відповідає на запит миттєвості, не витрачаючи часу на зайві роздуми.

— Це від Люка Клермона.

— Маленького Люка?

Я згадала незграбного підлітка, який колись не міг вимовити й слова через заїкання. З потрясінням усвідомила, що Люк уже був зовсім дорослим. Ру розгорнув аркуш і прочитав:

Любі Віано та Анук!

Скільки часу минуло з нашої останньої зустрічі! Сподіваюся, ви все ж отримаєте цього листа. Як ви, мабуть, знаєте, коли моя бабуся померла, вона все заповіла мені, включно з будинком, грішми, які мала, та конвертом, котрого було наказано не відкривати аж до мого двадцять першого дня народження. Він був у квітні, тож коли я розпечатав конверт, то знайшов усередині лист, адресований вам.

Ру замовк. Я озирнулася й побачила, як він простягає конверт — звичайний, білий, дещо потертий, відзначений штампами минулих років і дотиком живих рук до неживого паперу. І там стояло моє ім'я, написане синьо-чорним чорнилом рукою Арманди — аристократичним владним старанним почерком...

— Арманда, — сказала я.

О, моя люба давня подруго... Як дивно — і як сумно водночас — саме зараз отримати від тебе листа. Зламати печатку на цьому конверті, що з часом стала крихкою, — конверті, краєчок якого ти, мабуть, облизала, як облизувала маленьку ложечку, сьорбаючи шоколад, — радісно, жадібно, немов дитина. Ти була здатна бачити набагато далі, ніж я, тож змусила мене також розплющити очі, подобалося мені це чи ні. Я не впевнена, чи готова прочитати, що в цій загробній записці, однак ти добре знала, що так чи інакше я це зроблю.

Шановна Віано, — пише Арманда, і я немов чую її голос — сухий, як порошок какао, і такий самий солодкавий.

Я пам'ятаю, коли в Ланскне з'явився перший телефон. Ой леле! Який галас це зчинило. Усі хотіли спробувати скористатися ним. Єпископ, який мав його вдома, був по вуха в подарунках і хабарях. Що ж, якщо вони вважали дивом простий телефон, можеш собі уявити, як би вони сприйняли, що я розмовляю з тобою зараз зі світу мертвих. До речі, якщо тобі цікаво, то в раю й справді є шоколад. Так і передай мес'є кюре. Заодно перевіриш, чи навчився він розуміти жарти.

Я зупинилася на мить, сівши на один із камбузних стільців.

— Усе гаразд? — запитав Ру.

Я кивнула й продовжила читати.

Вісім років. Чимало може статися за такий час, еге ж? Маленькі дівчатка підростають, пори року змінюють одна одну, люди продовжують свій рух уперед. Моєму рідному онукові вже стукнуло двадцять один! Хороший вік, я добре його пам'ятаю. А ти, Віано, чи продовжила ти рухатися далі? Я думаю, що так. Ти не була готова залишитися в Ланскне. Та це не означає, що одного разу ти туди не повернешся — зачини кота вдома, і все, чого він хотітиме, — це знову опинитися на вулиці; вижени його надвір — і він проситиметься назад усередину. З людьми так само. Ти пересвідчишся в цьому, якщо колись повернешся. Хоча ти, мабуть, запитуєш зараз: і навіщо мені це? Я зовсім не претендую на те, щоб передбачати майбутнє. Принаймні не дуже детально. Але одного разу ти влаштувала добрячий переполох у Ланскне, хоча не всі на той час сприймали це саме так. І все-таки часи змінюються. Ми всі це знаємо. Одне можна сказати точно: рано чи пізно ти знову знадобишся в Ланскне. Але я не можу гарантувати, що наш упертий кюре повідомить тобі, коли це станеться. Тож віддай мені останню шану. Завітай у Ланскне. Візьми із собою дітей та Ру, якщо він досі з тобою. Поклади квіти на могилу старенької, та тільки не з магазину Нарцисса, а справжні, польові. Заодно передаси онуку привіт та вип'єш чашку шоколаду.

О, і ще одне, Віано. Раніше біля мого будинку росло персикове дерево. Якщо ти приїдеш влітку, плоди на ньому вже достигнуть, тож їх необхідно буде зібрати. Пригости ними дітей. Мене б дуже засмутило, якби їх усіх склювали птахи. І пам'ятай: усе повертається до витоків. Річка зрештою все приносить назад.

*З усією моєю любов'ю —
навіки твоя Арманда.*

Я ще довго вдивлялася в лист, чуючи відлуння її голосу. Стільки разів чула цей голос у нічних мареннях, балансуючи на межі сну й реальності. Її сухий старечий сміх переплітався у моїй свідомості з ароматом лаванди, шоколаду, старих книг — саме так пахла Арманда, — від чого повітря виблискувало золотими переливами. Кажуть, що ніхто не вмирає, допоки про нього пам'ятають. Можливо, саме тому образ Арманди залишається таким виразним у моїй пам'яті: її ожиново-чорні очі, зухвала вдача, червоні спідниці, які носила під чорними жалобними сукнями. Тому я не могла їй відмовити, навіть якби й хотіла, хоч і пообіцяла собі ніколи не вертатися в Ланскне — місце, яке полюбили найбільше з усіх; місце, де майже вдалося осісти назавжди, та вітер усе ж змусив нас піти далі, хоч ми й залишили там частинку себе...

І ось знову подув той самий вітер; з тих місць, де була похована Арманда, принісши зі собою чудовий аромат персиків.

Візьми із собою дітей...

Що ж, а чом би й ні?

Назвемо це канікулами, подумала я. Хороший привід на якийсь час утекти з великого міста, розширити Розетті простір для гри. Заодно й Анук матиме можливість провідати давніх друзів. Мушу визнати, я сумую за Ланскне: за його темно-коричневими будинками; звивистими вуличками, котрі немов шкутильгають донизу в напрямку річки Танн; вузькими смужками сільськогосподарських угідь, що простягаються через синьо-зелені пагорби. І за Маро, де жила Арманда; за його старими запустілими шкіряними дубильнями; покинутими занедбаними будинками, що, немов п'яні, понахилялися над водами Танн, де річкові цигани пришвартовували свої човни та розводили вогнища вздовж річки...

Завітай у Ланскне. Візьми із собою дітей...

Якої шкоди це може завдати?

Я ніколи нічого не обіцяла, як і ніколи не мала на меті змінити напрямок вітру. Але якби можна було повернутися назад у Часі і віднайти себе такими, якими були колись, — то чи не спробували б ви дати собі хоча б малесеньку підказку? Хіба не хотіли б усе виправити? Щоб показати минулому собі, що ви не самі?

Розділ четвертий

Субота, 14 серпня

Анук сприйняла новину про нашу поїздку зі жвавим, майже зворушливим ентузіазмом. Її шкільні друзі в серпні здебільшого їдуть з міста, а оскільки Жан-Лу досі в лікарні, вона проводить багато часу на самоті та спить більше, ніж вартувало б. Їй піде на користь змінити обстановку на деякий час — як і всім нам, я вважаю. До того ж Париж просто *жахливий* у серпні — місто-привид, розчавлене в безжальному кулаці спеки; всюди тільки зачинені крамниці та порожні вулиці. У цей час зустріти можна лише торговців і туристів у бейсболках та з рюкзаками на спинах, що сновигають, як зграї мух.

Я сказала їй, що ми їдемо на південь.

— До Ланскне? — одразу запитала вона.

Що ж, *такого* я точно не очікувала. Принаймні не зараз. Можливо, вона прочитала кольори моєї аури, та її обличчя одразу ж просяяло, а очі — яскраві, мов блакить неба у всіх її відтінках, — втратили той непривітний, похмурий вираз, що не сховався останнім часом, і тепер променіли від хвилювання, як і тоді, коли ми вперше прибули до Ланскне вісім років тому. Розетта, яка повторює все, що робить Анук, уважно спостерігала, чекаючи її сигналу.

— Якщо вам подобається ця ідея, — промовила я.

— Круто! — вигукнула Анук.

— *Кру!* — повторила Розетта за сестрою, і ми почули, як луна від її вигуку рикошетом відбилася від маслянистої поверхні Сени, сигналізуючи про схвалення Бама.

І лише Ру нічого не сказав. Насправді, після того як я прочитала листа від Арманди, він узагалі був незвично мовчазним. І річ не в тому, що він має якусь особливу прихильність до Парижа, бо по суті він терпить його лише заради нас. Та й домам вважає радше річку, а не місто. Однак у Ланскне його прийняли не надто гостинно, і Ру так цього й не пробачив. Він досі відчуває образу за втрату свого човна й за те, що сталося опісля. У нього й досі там є кілька друзів, серед яких і Жозефіна, але загалом він сприймає це місце як притон малодушних фанатиків, котрі погрожували йому, спалили його дім

і навіть відмовлялися продавати йому їжу. А щодо *кюре*, Франсіса Рейно...

Незважаючи на свою простоту, Ру приховує в собі щось похмуре. Наче дика тварина, яку можна приручити, однак вона ніколи не забуде про жорстоке до себе ставлення. Такий, як Ру, може бути водночас безмежно відданим і люто невблаганним. Я підозрюю, що про Рейно він ніколи не змінить думки, а до жителів Ланскне так і відчуватиме лише презирство. Вони назавжди залишаться для нього ручними маленькими кроликами, які живуть собі на березі Танн, так ніколи й не наважившись заглянути за найближчий пагорб, бо їх неймовірно лякають будь-які зміни, спричинені появою кожного незнайомця.

— То як? — запитала я. — Що ти про це думаєш?

Ру довго мовчав, дивлячись на річку; його довге волосся спадало на обличчя. Нарешті він знизав плечима.

— Я, мабуть, пас.

Його відповідь здивувала мене. Від усього цього хвилювання я зовсім забула поцікавитися, що він відчуває. Припустила, що чоловік теж мав би тішитися можливістю розвіятись.

— Що значить *я, мабуть, пас*?

— Лист адресовано вам з Анук, а не мені.

— Чому ж ти досі мовчав?

— Я бачив, що ви обидві дуже хочете поїхати туди.

— А ти хочеш залишитися тут?

Він знову знизав плечима. Іноді мені здається, що його мовчання більш промовисте, ніж слова. Є щось — або *хтось* — у Ланскне, що викликає небажання Ру туди повернутися, і я знала, що жодні допитування не змусять його про це розповісти.

— Усе гаразд, — нарешті сказав він мені. — Зроби те, що мусиш. Відвідайте Ланскне, покладіть квіти на могилу Арманди та й повертайтеся до мене додому.

Він усміхнувся і поцілував мене в кінчики пальців.

— Твої руки досі пахнуть шоколадом.

— Ти не передумаєш?

Він похитав головою.

— Ви ж туди ненадовго. Та й хтось має доглядати за човном.

Це дійсно так, казала я собі, однак усе одно непокоїла думка про те, що Ру вважає за краще залишитися тут наодинці. Я ж бо думала, що

ми попливемо туди човном, адже Ру чудово знає всі водні шляхи. Ми б опустилися Сеною й через лабіринт каналів випливи б до Луари, потім від каналу Двох Морів попрямували б до Гаронни та, долаючи шлюзи й балансуючи між швидкою й повільною течією, нарешті дісталися б до Танн. Ми пропливали б повз поля, замки та індустріальні зони, спостерігаючи, як річка то ширшає, то знову вужчає, як змінюється її забарвлення від маслянистого до зеленого, від коричневого до чорного, від жовтого до прозорого.

Кожна річка має свою індивідуальність. Сена міська, промислова. Вона мов те шосе, загачене баржами, які перевозять ліс, контейнери, металеві конструкції, автозапчастини. Луара ж піщана і підступна; її хвилі мальовничо виблискують на сонці в погідну днину, але під поверхнею криються різні загрози: отруйні змії та небезпечні мілини. Гаронна — звивиста, ямкувата й нерівна, глибока в одних місцях, зате дуже мілка в інших, тож плавучий дім — навіть такий маленький, як наш, — довелося б піднімати механічним підйомником з одного рівня на наступний, що потребує часу, дорогоцінного часу...

Однак цьому не судилося втілитися в життя, тож ми вирішили скористатися потягом. Це рішення краще в багатьох сенсах, адже пересуватися Сеною на плавучому будинку вкрай непросто: потрібно було б заповнити безліч документів, отримати купу дозволів, закріпити за собою місце на причалі та зустрітися з незліченними представниками адміністрації. Та все ж мені було прикро повертатися до Ланскне з однією валізою в руках, ніби біженка, і з Анук, яка йтиме слідом, мов нічийне цуценя.

Але чому я маю через таке турбуватися? Адже мені немає чого доводити. Я більше не та Віана Роше, яку вітром занесло в це місто вісім років тому. Тепер у мене є дім та власна справа. Ми більше не річкові щури, які кочують від села до села в пошуках жалюгідних недоїдків та готові робити що завгодно, аби вижити, — обробляти землю, збирати врожай... Тепер я сама керую власною долею. *Я сама* закликаю вітер, а він відгукується.

Але навіщо ж тоді так поспішати? Невже заради Арманди? Чи все ж заради себе? І коли ми полишали Париж, цей вітер не вщухав, стаючи дедалі наполегливішим, у міру того як ми просувалися на південь, а в його голосі все чіткіше було чути жалібну нотку: *поспішай, поспішай, поспішай?*

Я ношу Армандин лист у невеличкій скриньці, котру завжди беру із собою, куди б не йшла. Там зберігаю материні карти таро та деякі фрагменти колишнього життя. Не так і багато їх назбиралося за весь час, адже ми чимало років провели в дорозі. Однак там є речі з місць, в яких нам довелося побувати; речі, що нагадують про людей, яких ми зустрічали, та друзів, яких знайшли і втратили. Також я ношу в ній рецепти, які вдалося зібрати, шкільні малюнки Анук, кілька світлин, паспорти, листівки, свідоцтва про народження, посвідчення особи. Усе наше життя було втиснуто в кількасот грамів паперу — саме стільки насправді важить людське серце, — але якими непідйомними іноді здаються ці декілька сотень грамів...

І знову голос гнав нас уперед: *поспішайте, поспішайте.*

Кому ж він належить? Може, це мій власний? Чи Армандин? А може, це голос мінливого вітру, який інколи дме настільки тихо, аж я майже починаю вірити, що він затих назавжди?

Останній відрізок нашої подорожі обабіч дороги вкритий кульбабовим килимом. Більшість квітів уже відцвіли, тож повітря тепер сповнене пухнастим іскристим насінням.

Поспішайте, поспішайте. Рейно колись казав, що якщо дати кульбабам розсіятися, то наступного року вони заповонять усе: узбіччя доріг, клумби, виноградники, церковні подвір'я, сади, навіть тріщини на тротуарах, — тож через рік чи два не залишилося б нічого, крім кульбаб, котрі маршируватимуть містом, голодні та нездоланні...

Франсіс Рейно ненавидів бур'яни. А от мені завжди подобалися кульбаби; їхні привітні жовті головки, їхнє поживне листя. Однак я ніколи не помічала, щоб їх тут було настільки багато. Розетта любить зривати їх і роздмухувати їхнє летке насіння в повітрі. Наступного року...

Наступного року...

Як дивно думати зараз про наступний рік. Ми не звикли щось планувати наперед. Ми завжди були мов те кульбабове насіння: оселимося десь на сезон, потім вітер подує й понесе нас в інші краї. Хоча коріння в кульбаби міцне. Воно має таким бути, щоб знайти поживу. А от цвіте ця рослина зовсім недовго. Навіть якщо хтось такий, як Франсіс Рейно, не викорчує її з корінням, аби вижити, тому насінню треба якомога далі летіти за вітром.

Невже це і є причиною того, чому я так легко погодилася повернутися до Ланскне? Чи, може, це відгук на якийсь настільки глибокий інстинкт, що я заледве усвідомлюю потребу повернутися туди, де колись посіяла ці вперті зерна? Цікаво, чи там щось виросло, поки нас не було? Чи залишила наша присутність у цих краях бодай якийсь слід, нехай зовсім невеликий? Як нас згадують люди? З прихильністю? Чи, може, з байдужістю? Пам'ятають вони нас узагалі, або ж час повністю стер згадку про нас із їхньої пам'яті?

Розділ п'ятий

Неділя, 15 серпня

Цим людям годі шукати приводу для карнавалу, отче. Навіть відкриття нової крамнички є для них лише зайвою нагодою відсвяткувати. У Ланскне, де люди важко й наполегливо працюють, усе нове сприймається як можливість зупинитися та відпочити від повсякденної рутини.

Та сьогодні національне свято — Успіння Богородиці. Звісно, більшість людей намагаються триматись подалі від церкви, проводячи час перед телевизором, або ж їдуть на море — до узбережжя години зо дві — та вранці повертаються назад з обпеченими сонцем плечима та вкрадливими поглядами домашніх котів, що просиділи надворі всю ніч без жодної користі.

Знаю, я мушу бути толерантним. Моя роль священника вже не така, якою була раніше. Моральний компас Ланскне сьогодні тримається на інших людях — мешканцях великих міст та інших чужинцях, чиновниках та політкоректних громадянах. Вони кажуть, що часи змінюються і дотримання традицій та вірувань тепер залежать від рішень, прийнятих у Брюсселі чоловіками (або ще гірше — жінками) у костюмах, які ніколи не виїжджали за межі метрополії, за винятком, можливо, літніх канікул у Каннах або катання на лижах у Валь д'Ізері.

Тут, у Ланскне, звісно, отруті знадобився деякий час, щоби влитися в жили громади. Нарцисс досі тримає бджіл, як це робили його батько й дід, і досі не пастеризує мед, усупереч європейським заборонам; утім, тепер він з лукавим блиском в очах великодушно роздає його *абсолютно безкоштовно*, однак лише за умови придбання поштівки за 10 євро, уникаючи потреби дотримуватися нових обмежень і порушувати цим місцеву традицію, що плекалася століттями.

Нарцисс не єдиний, хто іноді кидає виклик владі. Цим також відзначилися Жозефіна Бонне — до заміжжя Мюска, — котра керує кафе «Маро» і завжди робить усе можливе, щоб заохотити зневажених річкових циган залишитися; англієць і його дружина Маріз, які мають виноградник унизу по дорозі і часто наймають річкових циган (неофіційно, певна річ) для збору врожаю. А ще Гійом Дюплессі, який

давно полишив викладання, проте не відмовляє в приватних уроках жодній дитині, яка його про це попросить, незважаючи на нові закони, що вимагають перевірки всіх, хто працює з дітьми.

Звичайно, є й такі, що вітають інновації, — особливо якщо вони якось до них причетні. Каро Клермон та її чоловік перетворилися на ревних послідовників життєвого укладу Брюсселя та Парижа і нещодавно стали на сторожі здоров'я й безпеки в нашій громаді. Вони почали перевіряти бруківку на наявність доказів недбалості під час її укладання; проводити цілі кампанії проти тимчасових відвідувачів Ланскне, що змушені робити тут зупинку, прямуючи в інші міста, а також проти інших небажаних осіб; просувати сучасні цінності та загалом постійно наголошувати на власній значущості. Традиційно склалося так, що в Ланскне немає мера, та якби він був, то кандидатура Каро — очевидний вибір. Зараз вона керує Спілкою сусідів, Лігою християнських жінок, сільським книжковим клубом, кампанією з очищення річки, а також Спілкою батьків, покликаною захистити дітей Ланскне від педофілів.

А як щодо церкви? Дехто сказав би, що вона й нею керує.

Якби хто сказав мені десять років тому, що одного дня я симпатизуватиму бунтівникам і відмовникам, я б, мабуть, розсміявся тій людині в обличчя. Проте я й сам змінився відтоді і почав цінувати інші речі. Коли був молодшим, то керувався Порядком; безлад і плутанина в житті пастви викликали в мене постійне роздратування. Тепер же я почав краще розуміти цих людей, хоч і не завжди схвалюю їхню поведінку. Я став відчувати якщо й не прихильність, то щось дуже близьке до цього відчуття, коли доводилося мати справу з їхніми проблемами. Можливо, це не зробило мене кращою людиною. Але з роками я зрозумів, що ліпше вже трохи прогнутися, аніж бути зламаним. Віана Роше навчила мене цього. І хоча я ніколи не був таким щасливим, як тоді, коли вона з донькою покинула Ланскне, точно знаю, чим їй зобов'язаний. Я це добре знаю.

Ось чому наприкінці цього карнавалу, коли в повітрі досі ледь чувся запах диму, я майже уявляю собі, як Віана Роше повертається до Ланскне. Це було б дуже на неї схоже, отче, — завітати в місто саме напередодні війни. Бо війна таки неминуче *наближається*, і вже пахне грозою, яка ось-ось почнеться.

Цікаво, чи Віана теж це відчула? І чи варто сподіватися, що цього разу вона стане на мій бік, а не приєднається до ворога?

Розділ шостий

Неділя, 15 серпня

Я нечасто повертаюся в місця, котрі довелося залишити. Буває надто боляче спостерігати за змінами, які сталися за той час, поки тебе не було: зачинені кафе, зарослі стежки, друзі або роз'їхалися, або назавжди оселилися на цвинтарях і в будинках для людей похилого віку...

Деякі місця змінюються настільки, що важко повірити, наче я взагалі колись там бувала. З іншого боку, це, мабуть, на краще: побачивши знайомі пейзажі, не маю болісного відчуття через те, що спогади про них починають скидатися на відображення самих себе в уламках дзеркала, котре ми розбили, ідучи назавжди. А деякі місця зазнають лише поверхневих змін, що часом витримати навіть важче. Однак я ще ніколи не поверталася туди, де зовсім нічого не змінилося...

Принаймні дотепер.

Ми прийшли в супроводі карнавального вітру, як і вісім з половиною років тому. Вісім із половиною довгих років тому нам здавалося, що цей вітер приховує так багато обіцянок; шалений вітер, пронизаний конфеті, просочений димом і ароматом млинців, які смажилися на узбіччі дороги. Цього разу все було так само: прилавок з млинцями стояв на старому місці; натопи, що тупцював уздовж вулиці, мав звичний вигляд; прикрашений квітами візок зі строкатим екіпажем фей, вовків і відьом незмінно котився в потоці людей. Тож я знову купила в тому самому прилавку *galette*³, аби згадати його смак. Він виявився таким же смачним, як і колись, лише правий бік трішки підгорів. Лець солоний смак вершкового масла та житнього борошна допомогли пробудити пам'ять.

Анук тоді стояла біля мене з пластиковою трубою в руці. Тепер же вона була настороженою і з округленими очима, а трубу тримала Розетта. Ту-ду-дууууу! Цього разу труба була червоною, а не жовтою, у повітрі не було й натяку на мороз, але звуки, голоси й запахи лишалися ті самі; і люди, тепер вбрані в літнє, — пальта і берети змінилися на білі сорочки та солом'яні капелюхи; певна річ, хто б

носив чорне в таку спеку? — цілком могли бути тими самими. Особливо схожі діти, які стрибали за візком, збираючи стрічки, квіти та цукерки...

Ту-дууууу! — знову зазвучала труба. Розетта сміялася. Сьогодні вона у своїй стихії. Може гасати, як божевільна, гойдатися, як мавпочка, реготати, як клоун, і ніхто нічого й не помітить і не критикуватиме. Сьогодні вона *нормальна* — що б *це* не значило, — тож без зволікань приєдналася до процесії за возом, улюлюкаючи від захоплення.

Це, мабуть, п'ятнадцяте серпня, подумала. Я майже забула, який сьогодні день. Я не дуже стежу за церковним календарем, та мені в очі впав гіпсовий образ Богородиці з позолоченою короною, яку несли четверо хлопчиків-хористів під квітчастою попоною. Хлопчики були одягнені в стихарі та мали трохи невдоволені вирази обличчя. Мабуть, крокувати в тих мантиях по такій спеці було не дуже весело, особливо коли інші насолоджувалися святом. На мить обличчя одного з хористів здалося мені знайомим — він був схожий на Жанно Дру, з яким дружила Анук у часи, коли ми жили в Ланскне та тримали крамничку «Райське праліне», — хоча, звичайно, це навряд чи був він. Хлопцеві вже мало б виповнитися років сімнадцять. Але його обличчя все одно здавалося знайомим. Може, це був його двоюрідний брат, а можливо, навіть і рідний. Дівчина на візку з казковими крилами була схожа на Каролін Клермон. Жінку в синій літній сукні можна було сплутати з Жозефіною Мюска, а той чоловік із собакою, який стояв надто далеко, аби я могла розгледіти його обличчя під капелюхом, мав вигляд мого давнього друга Гійома.

А хто ж ця постать у чорній мантиї, що стоїть трохи осторонь від решти натовпу з мовчазним несхваленням...

Може, це Франсіс Рейно?

Ту-дууууу! Звук труби видався надто гучним та пронизливим, як і яскраво-червоний колір пластику, з якого її було виготовлено. Постать у чорному, здавалося, ледь здригнулася, коли Розетта промчала повз неї разом з Бамом (сьогодні його було видно досить чітко), галасуючи та сміючись.

Однак це був не Рейно. Тепер, коли фігура повернулася, щоб озирнутися на процесію, я більше не мала сумнівів. Насправді це був навіть не чоловік. Жінка в *нікабі* — молода, судячи зі статури, з голови до ніг покрита чорним покривалом. У цю жахливу спеку — в рукавич-

ках, а її очі — єдина частина тіла, яку не затуляла вуаль, — були густо підведені чорним, виразні та незворушні.

Чи бачила я її раніше? Певне, що ні. І все ж вона видавалася дивно знайомою, можливо, через кольори, що оточували її чорну нерухому фігуру: кольори карнавалу, барвистих квітів, строкатих стрічок та яскравих прапорців.

З нею ніхто не розмовляв. Ніхто навіть не дивився в її бік. У Парижі, де люди настільки до всього звикли, що майже нічого вже не здатне викликати коментарів, *нікаб* усе ще привертає їхню увагу, однак тут — де плітки вважаються розмінною монетою, — вуаль на обличчі жінки не чинила жодного ефекту.

Невже всі в Ланскне раптом стали такими тактовними? Що ж, можливо. Чи, може, вони боялися? Натовп розступився навколо жінки з обох боків, тим самим утворивши біля неї вільний простір. Вона здавалася примарою, що стояла непоміченою в потоці людей, серед ароматів смаженої їжі та цукрової вати, серед гамору дітей, вигуки яких, мов феєрверки, здіймалися в гаряче блакитне небо.

Ту-дууууу! Господи, знову ця труба. Я шукала Анук поглядом, та вона кудись зникла, і на мить я відчула тривогу, яка часом прокидається в мешканців великого міста...

Зрештою я відшукала її в натовпі, вона розмовляла з кимось — хлопчиком свого віку. Можливо, з давнім приятелем. Я на це сподівалася. Анук важко заводить друзів. Не тому, що тримається осторонь інших дітей. Зовсім навпаки. Однак коли люди відчувають її інакшість, то починають уникати її товариства. За винятком Жана-Лу Рембо, звичайно. Той самий Жан-Лу, котрий уже стільки разів був за крок від смерті за своє недовге життя, що я, буває, впадаю у відчай: чому моя маленька Анук, яка пережила вже стільки втрат, обрала найближчим другом хлопчика, який може не дожити й до двадцяти?

Не зрозумійте неправильно. Мені дуже подобається Жан-Лу. Та моя Анук вельми чутлива, коли йдеться про відповідальність за те, що від неї не залежить. І тут я її дуже добре розумію. Можливо, це наслідок того, що вона завжди була старшою дитиною; або ж це якось пов'язано з тим, що сталося в Парижі чотири роки тому, коли вітер ледь не здув нас назавжди.

Я знову оглянула натовп у пошуках знайомих облич. Цього разу я впізнала Гійома, що тепер був старшим на вісім років, але досі мав

колишній вигляд. Поряд із ним крокував пес, який був ще цуценям, коли ми з Анук залишали Ланскне, а за ним ішла невелика групка дітей, намагаючись привернути його увагу ласощами й збуджено щебечучи.

— Гійоме!

Він мене не почув. Музика й галас були надто гучними. Але чоловік, який стояв поряд зі мною, різко обернувся в мій бік, і я побачила його обличчя, що дуже мені знайоме: тонкі, гострі та акуратні риси, очі холодного відтінку сірого. Однак передусім мій погляд упав на кольори його аури — насправді, якби не ці кольори, я б і не впізнала його без сутани. Та хіба можна приховати свою сутність під якоюсь маскою?

— Мадемуазель Роше? — промовив він.

Франсіс Рейно.

Зараз йому було сорок п'ять, і від нашої останньої зустрічі він майже не змінився. Ті ж тонкі підозрілі уста. Волосся так само ретельно зачесане назад, аби не вилося. Та ж уперта форма плечей, як у людини, що несе невидимий хрест.

Він набрав вагу від часу нашої останньої зустрічі. Незважаючи на те що він ніколи не буде по-справжньому огрядним, зона тулуба набула помітної округлості, що явно вказує на послаблення суворого режиму. Що ж, йому це навіть пасувало — його зріст дозволяв трохи додаткових кілограмів, — і, що ще більш дивно, навколо цих прохолодних сірих очей видніються зморшки, які майже свідчать про усмішку.

Він і справді усміхнувся — сором'язливою, невпевненою усмішкою, якій точно бракувало практики. І ця усмішка чітко дала мені зрозуміти, що саме мала на увазі Арманда, коли писала мені в листі, що Ланскне потребує моєї допомоги.

Я, звичайно, одразу все збагнула з кольорів його аури. Його зовнішність свідчила, що цей чоловік твердо вміє тримати себе під контролем. Та все ж я знала його краще за інших, тож здогадалася, що за своїм поверхневим спокоєм Рейно приховував глибоке схвилювання. По-перше, комір священника він одягнув нерівно — такий комір застібається на невеликий зажим ззаду. У Рейно ж він сповз набік, тож застібку було добре видно. Для такої прискіпливої людини, як Рейно, це було неабияк.

Як там писала Арманда?

«...ти знову знадобишся в Ланскне. Але я не можу гарантувати, що наш упертий кюре повідомить тобі, коли це станеться». По-друге, висновок вже можна було зробити з кольорів аури: нервово поєднання зеленого із сірим пронизував червоний відчай. Та і його погляд говорив сам за себе: ретельно прихована безпорадність людини, яка не знає, як просити допомоги. Якщо коротко, то Рейно мав такий вигляд, ніби стояв на краю прірви, і тепер я зрозуміла, що не зможу покинути це місце, доки не дізнаюся, що тут відбувається.

«І пам'ятай: усе повертається до витоків».

Слова Арманди знову пролунали у свідомості. Уже вісім років як вона померла, а її голос досі звучить так само вперто, як і за життя, — уперто, мудро й пустотливо. Який сенс сперечатися з небіжчиками? Їхні голоси невблаганні.

Я усміхнулася й вигукнула:

— Месьє кюре!

І приготувалася мчати за вітром.

Розділ сьомий

Неділя, 15 серпня

Боже мій, вона зовсім не змінилася: довге чорне волосся, усміхнені очі, в одній руці недоїдена галета, на другій — дзвінкі браслети, яскраво-червона спідниця й босоніжки. І донька біжить за нею. На мить здалося, ніби Час зупинився; навіть дитина майже не змінилася.

Звісно, то була інша дитина. Я збагнув це майже одразу. Ця дівчинка мала руде волосся, тоді як перша донька Віани була темненькою. Крім того, придивившись уважніше, я побачив, що Віана Роше все ж змінилася: навколо її очей з'явилися тонкі зморшки, а вираз обличчя став дещо настороженим, ніби вісім років навчили її недовіри — або, можливо, вона очікувала якогось лиха.

Я спробував усміхнутися, хоча й розумів, що не був наділений особливим шармом. На жаль, я не володію талантом вести легку невимушену бесіду, як отець Анрі Леметр, священник з Тулузи, який зараз служить у сусідніх парафіях у Флоріані, Шансі та Пон-ле-Саулі. Моя манера спілкуватися була визнана (передовсім Каро Клермон) сухою. Я не намагаюсь ані залякати свою паству, ані підкорити її лестощами. Натомість хочу бути чесним, за що не отримую жодної подяки ні від Каро, ні від її друзів, які віддають перевагу тому типу священників, які відвідують світські заходи, мило лепечуть над немовлятами та з'являються непричесаними на церковні свята.

Віана Роше підняла брову. Мабуть, моя усмішка здалася їй нещирою. Зважаючи на обставини, цього й слід було очікувати.

— Вибачте, я не...

Це, мабуть, через сутану. Гадаю, вона ніколи не бачила мене без неї. Я завжди вважав, що в традиційній церковній чорній ризі є щось заспокійливе, що в ній утілений авторитет церкви. Але зараз просто ношу священницький комір поверх звичайної чорної сорочки. Однак я не дозволяю собі вдягнути сині джинси, як це часто робить отець Анрі Леметр, проте Каро Клермон ясно дала зрозуміти, що носіння сутани (поза релігійними церемоніями) уже не надто доречно в наші дні прогресу та передових тенденцій. Каро Клермон користується

прихильністю єпископа, і з останніх подій я зрозумів, що мушу підлаштовуватися під нові правила гри.

Я відчув, що Віана дивиться на мене з цікавістю та приязню. Чекав, що вона скаже, що я змінився. Натомість жінка всміхнулася — у неї це вийшло цілком щиро — і легенько поцілувала мене в щоку.

— Сподіваюся, це не було недоречним, — сказала вона з бешкетливим блиском в очах.

— Навіть якби це й було так, ви все одно навряд чи цим переймалися б.

Вона дзвінко засміялась у відповідь, і її очі засяяли. Дитина поряд радісно загукала й засурмила в пластикову трубу.

— Це моя маленька Розетта, — сказала вона. — І ви, звісно, пам'ятаєте Анук.

— Авжеж.

Хіба ж я міг не помітити її? Чорнява дівчинка років п'ятнадцяти розмовляла з сином Жолін Дру. Вона навіть не уявляла, як сильно виділялася в натовпі у своїх вицвілих джинсах та сорочці кольору нарцисів, із запорошеними ногами в босоніжках і зібраним у вузол волоссям, тимчасом як наші сільські дівчата проходили повз у своїх найкращих святкових вбраннях, кидаючи на Анук презирливі погляди...

— Вона схожа на вас.

Віана всміхнулася.

— Ой леле!

— Я це мав на увазі як комплімент...

Вона знову засміялася з моєї ніяковості. Я так і не зрозумів, що ж її так розвеселило. Віана Роше — одна з тих людей, які, здається, сміються з усього, ніби життя — це якийсь вічний жарт, а всі люди навколо безкінечно чарівні й добрі, хоча насправді вони здебільшого нудні й обмежені, а то й відверто отруйні.

— То що ж вас сюди привело? — запитав я, намагаючись, аби мої слова прозвучали якомога сердечніше.

Вона знизала плечима.

— Нічого особливого. Просто вирішили завітати в гості.

— О, зрозуміло.

Видавалося, що вона ще нічого не чула. Чи так гралася зі мною? Ми попрощалися за доволі неоднозначних обставин, і, можливо, вона все

ще таїть на мене образу. Мабуть, я все-таки на це заслуговую. Вона має повне право зневажати мене.

— Де ви зупинилися?

Вона знову знизала плечима.

— Я не впевнена, чи ми залишимося тут взагалі.

Вона подивилася на мене, і її очі, ніби пальці, обмацали моє обличчя.

— Маєте гарний вигляд, месьє кюре, — сказала вона.

— Ви теж нівроку.

На цьому приємності закінчилися. Я зробив висновок, що вона нічого не знала про обставини, в яких я опинився, і що її приїзд саме в цей день був лише випадковим збігом. Дуже добре, подумав я. Можливо, було б краще, аби все так і залишилося. Крім того, що вона могла зробити — одна жінка, особливо напередодні війни?

— А як там моя *chocolaterie*?

Саме цього питання я й боявся.

— Та ще на місці.

Я відвів погляд.

— Справді? І хто ж там зараз керує?

— Одна жінка-іноземка.

Вона засміялася.

— Іноземка із Пон-ле-Сауля?

Близькість наших спільнот завжди була для неї приводом для жартів. Усі села, що межують із нами, надзвичайно незалежні. Колись вони були так званими *бастидами* — містами-фортецями в тісному сплетінні крихтих домініонів, і навіть зараз, як правило, з певною обережністю ставляться до чужинців.

— Мабуть, вам усе ж захочеться десь зупинитися на ніч, — сказав я, уникаючи відповіді на запитання. — В Ажені є кілька хороших готелів. Або ж ви могли б доїхати до Монтобана...

— У нас немає авто. Ми скористалися таксі.

— О, зрозуміло.

Карнавал наближався до кінця. Я бачив, як останній віз, уцертъ заповнений квітами, плентався головною дорогою, ніби п'яний єпископ у всіх своїх шатах.

— Я думала, ми зможемо зупинитися в Жозефіни, — сказала Віана. — Якщо в кафе ще залишилися кімнати.

Я спробував усміхнутися.

— Припускаю, що зможете.

Розумів, що це не зовсім чемно з мого боку. Однак її присутність у такий чутливий час передбачала ризик зайвих хвилювань. Окрім того, у цієї жінки завжди був хист з'являтися в найбільш невідповідний момент...

— Вибачте, щось не так?

— Ні-ні, — я спробував зобразити на обличчі святкову радість. — Просто сьогодні Успіння Богородиці, і за пів години розпочнеться меса...

— Звісно, меса. Що ж, тоді я піду з вами.

Я з подивом глянув на неї.

— Ви ж зазвичай не ходите на месу.

— Я подумала, що дорогою зможу зазирнути до крамнички. Просто аби згадати старі часи, — сказала вона.

Отже, її не спинити, тож слід готуватися до неминучого.

— Однак це більше не шоколадна крамниця.

— Я й не сподівалася, що вона нею залишиться, — мовила вона. — То що ж це тепер, пекарня?

— Не зовсім, — відповів я.

— Що ж, можливо, я поспілкуюся з власницею, і вона все мені розкаже.

Я намагався стримати гримасу. Вона це помітила й запитала:

— У чому річ?

— Не думаю, що це хороша ідея.

— І чому ж це? — у її очах читалося запитання.

Біля ніг на запилюженому узбіччі навпочіпки сиділа її руденька донька. Труба перетворилася на ляльку, яку малá змушувала марширувати туди-сюди, бурмочучи собі щось під ніс. Мені стало цікаво, чи вона цілком нормальна, проте я ніколи особливо не розумів дітей.

— Люди, які там тепер живуть, не дуже доброзичливі, — відповів я. Вона засміялася з цього.

— Думаю, я з цим упораюся.

Я зробив останню спробу:

— Вони іноземці.

— Як і я, — сказала Віана Роше. — Упевнена, що ми знайдемо спільну мову.

Ось так у день фестивалю Пресвятої Діви Марії Віана Роше повернулася в Ланскне, принісши із собою уже звичний вітальний подарунок: хаос, мрії та шоколад.

Розділ восьмий

Неділя, 15 серпня

Фестиваль закінчився. Богородиця у святкових шатах поверталася до свого постаменту в церкві, з її голови зняли позолочену корону й сховали до наступного року, а вінок уже почав в'янути. У серпні в Ланскне спекотно, і вітер, що дме з пагорбів, зневоложує землю. Коли ми вчотирьох урешті дісталися церкви Сен-Жерома, тіні стали довшими і лише верхівка вежі ще сяяла на сонці. Дзвони сповіщали про початок меси, і люди цілими колонами крокували до церкви; старенькі пані в чорних солом'яних капелюхах (часом прикрашених стрічкою або пучком вишень з метою хоч якось забарвити пів життя, проведені в жалобі); літні чоловіки в беретках, в яких були схожі на школярів, що зсутулено пленталися до класу: сиве волосся поспіхом пригладжене водою з фонтана на площі; недільні черевики вже встигли покритися жовтавим пилом. Ніхто не дивився в наш бік, проходячи повз. Жодне обличчя не видавалося знайомим.

Рейно глянув на мене через плече, ідучи попереду в напрямку до церкви, і я зауважила, що в його ході була якась силуваність; хоч рухи лишалися такими ж точними, як зазвичай, він, здавалося, розтягував кроки, ніби хотів подовжити шлях. Розетта втратила весь свій інтерес до навколишнього разом із пластиковою трубою, що загубилася десь по дорозі. Анук ішла попереду з навушником від *iPod* в одному вусі. Мені було цікаво, що вона слухає, поринувши у свій музичний вимір.

Ми обігнули церкву, ступили на маленьку площу й побачили *chocolaterie* — перше місце, яке ми з Анук назвали *домом*...

Якусь мить усі просто мовчали. Стільки всього одразу привернуло нашу увагу, що важко було нараз це озвучити: рами вікон без шибок, зяючий дах, сліди сажі на стіні. Запах доволі свіжий — пахло штукатуркою, обвугленою деревиною та спогадами, що розчинилися разом із димом.

— Що тут сталося? — нарешті мовила я.

Рейно знизав плечима.

— Пожежа.

У ту мить його тон був дуже схожий на голос Ру, коли той втратив свого човна: насторожено-невимушений тон, майже образлива відчуженість. Я хотіла запитати, чи то він влаштував пожежу — не тому, що я так думала, а просто щоб похитнути його незворушність.

— Хтось постраждав? — натомість запитала.

— Ні.

Знову ця вимушена беземоційність, та всупереч їй кольори його аури клекотіли й плювалися.

— Хто ж там жив?

— Жінка з дитиною.

— Іноземці? — запитала я.

— Так.

Погляд його блідих очей зустрівся з моїм, і це відчувалося майже як виклик. Звичайно, я теж була іноземкою, принаймні за його визначенням. І теж була жінкою з дитиною. Тієї миті мені стало цікаво, чи його вибір слів мав приховане значення?

— Ви їх знали?

— Зовсім ні.

Це теж було незвично. У містечку розміром з Ланскне парафіяльний священник знає всіх. Або Рейно брехав, або жінка, яка тут жила, зробила майже неможливе.

— А де ж вони живуть тепер? — запитала я.

— Думаю, в Маро.

— Ви думаєте?

Він знизав плечима.

— Тепер у Маро їх багато, — сказав він. — Відтоді, як ви поїхали, чимало змінилося.

Мені почало здаватися, що він має рацію. У Ланскне справді багато чого змінилося. Невиразно знайомі обличчя, будинки, білі церковні стіни, поля, вулички, що ніби шкутильгали вниз до річки, старі дубильні, площа з майданчиком, посипаним гравієм, для гри в петанк, початкова школа, пекарня — усі ці речі, що здавалися мені такими втішними й не підвладними плинові часу, коли я приїхала сюди вісім років тому, тепер набули геть інших відтінків, до яких додалася тінь дивно знайомої тривоги.

Я бачила, як він глянув на двері церкви. Усі парафіяни вже зайшли досередини.

— Краще йдіть переодягатися, — сказала я. — Ви ж не хочете спізнитися на месу.

— Сьогодні правитиму месу не я, — його тон був абсолютно нейтральним. — В особливі дні до нас приїжджає отець Анрі Леметр.

Це прозвучало досить дивно, однак я утрималася від коментування, оскільки не була постійною прихожанкою церкви. Рейно не давав жодних додаткових пояснень, незворушно стоячи біля мене й ніби чекаючи вироку.

Розетта й Анук спостерігали за всім, що відбувалося, стоячи поряд із нами. Здавалося, вони обидві не могли відірвати погляду від нашої колишньої шоколадної крамнички. Анук зняла навушник від *iPod*, спинившись біля обгорілих вхідних дверей, і я знала, що в цей момент вона згадує, як ми терли милом та шліфували піском дерев'яні вироби, купували фарбу й пензлі, а після роботи намагалися вимити цю фарбу з волосся.

— Можливо, все не так погано, як здається, — сказала я Анук і штовхнула двері.

Було незамкнено, тож ми зайшли всередину. Але там було ще гірше, аніж зовні: посеред кімнати нагромаджені стільці, більшість із яких обвуглені й поламані. Килим лежав згорнутий і почорнілий. На підлозі валялися залишки мольберта для малювання. На стіні висіла шкільна дошка, з якої сипалися на підлогу чорні пластівці попелу.

— То це була школа, — сказала я вголос.

Рейно нічого не відповів. Його вуста залишилися міцно стиснутими.

Розетта скривилася й запитала мовою жестів: «Ми що, залишимося тут на ніч?»

Я заперечно похитала головою й усміхнулася їй.

«Добре, бо Бамові тут не подобається».

— Ми переночуємо деінде, — сказала я.

«А де?»

— Я знаю одне місце, яке нам припаде до душі, — відповіла я і, подивившись на Рейно, сказала йому: — Не хочу втручатися, однак у мене виникло відчуття, що у вас якісь неприємності.

Він ледь помітно усміхнувся, та цього разу його усмішка була щирою й відбилася навіть в очах.

— Певне, можна й так сказати.

— Ви взагалі збиралися йти на месу?

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ